

23.10.2009

3721/69.05.01/2008
AF22713

Pääesikunta
Henkilöstöosasto
PEhenk-os
PL 919
00131 HELSINKI

Eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen selvitys- ja lausuntopyyntö 16.10.2009 Dnro 3155/4/09

SELVITYS- JA LAUSUNTOPYYNTÖ KOSKIEN JOUNI LUUKKAISEN KANTELUA

Jouni Luukkainen on toimittanut eduskunnan oikeusasiamiehelle 20.8.2009 päivätyn kantelun, jossa hän on arvostellut Puolustusvoimien kirkollista työtä koskevaa lainsäädäntöä ja Puolustusvoimien omaa hallinnollista ohjeistoa. Luukkainen on katsonut perustuslain yhdenvertaisuussäännöksen edellyttävän, että myös kirkkoon kuuluvilla tulee olla oikeus valita kirkollisten oppituntien sijasta elämäkatsomuksen opiskeluun osallistuminen.

Luukkainen on kertonut muun ohella myös kenttärovastin kanssa 5.6.2009 käymästään puhelinkeskustelusta. Kenttärovastin ilmoituksen mukaan myös kirkkoon kuuluvilla on käytännössä mahdollisuus kieltäytyä kirkollisesta opetuksesta. Luukkainen tiedustelee, miksi tätä käytäntöä ei ole tehty viralliseksi ja kaikkien tiettäväksi juuri uusitussa Yleisessä palvelusohjesäännössä. Jopa Luukkaisen aiemman kantelun johdosta apulaisoikeusasiamiehelle annetussa lausunnossa oli vaiettu siitä, että kirkkoon kuuluva voi kieltäytyä kirkollisista oppitunneista, jos hän vain saa tästä mahdollisuudesta tiedon.

Luukkaisen mukaan sotilaspapit ovat soveltumattomia elämäkatsomustiedon ja kaatuneiden huollon opettamiseen ja henkisen tuen antamiseen kuolemantapauksen yhteydessä. Luukkaisen mielestä on perustuslain yhdenvertaisuussäännöksen vastaista, että ei-kirkolliseen kansalaiskasvatukseen liittyviä tehtäviä määrätään sotilaspappien tehtäväksi.

Luukkainen pitää epäasiallisena myös sitä, että kirkkoon kuulumattomille vainajille järjestetään kirkollisia siunaustilaisuuksia ilman kirjallista lupaa tai suostumusta.

Eduskunnan apulaisoikeusasiamies on pyytänyt perustuslain 111 §:n 1 momentin nojalla Pääesikuntaa hankkimaan tarvittavan selvityksen ja antamaan oman lausuntonsa Luukkaisen kantelun tutkimiseksi.

Pääesikunnan lausunto valmistellaan oikeudellisella osastolla. Oikeudellinen osasto pyytää Pääesikunnan henkilöstöosastoa antamaan oman lausuntonsa asian johdosta. Samassa yhteydessä on mahdolli-

Pääesikunta
Oikeudellinen osasto

Pyyntö

2 (2)
3721/69.05.01/200

HELSINKI

8
AF22713

suus kommentoida Luukkaisen antamaa vastinetta Pääesikunnan lausuntoon AF12915/24.6.2009. Lausunto pyydetään toimittamaan Pääesikunnan oikeudelliselle osastolle **perjantaihin 20.11.2009 mennessä**. Asiakirja pyydetään liittämään PVAH-asiaan 3721/2008.

Puolustusvoimien asessorin sij
Varatuomari, OTL

Tuija Sundberg

Sotilaslakimies
VT

Anna Sarlos

Tämä asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu.

LIITTEET

Viiteasiakirja 16.10.2009 Dnro 3155/4/09 (postitse)

PE:n lausunto AF12915/24.6.2009

[*konteluasiassa Dnro 566/4/09*
Jouni Luukkainen]

JAKELU

PEHENKOS

TIEDOKSI

27.11.2009

AF25591

Pääesikunta
Oikeudellinen osasto
PEoik-os
PL 919
00131 HELSINKI

PEOIK-OS:n ak 3721/69.05.01/2008 AF 22713 23.10.2009

LAUSUNTO KOSKIEN JOUNI LUUKKAISEN KANTELUA USKONNONVAPAUDESTA

Pääesikunnan henkilöstöosaston lausunto Jouni Luukkaisen kanteluun uskonnonvapaudesta on liitetiedostossa.

Komentopäällikkö
Lippueamiraali

Antero Karumaa

Kenttäpiispa

Hannu Niskanen

Tämä asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu.

LIITTEET

Pääesikunnan henkilöstöosaston lausunto

JAKELU

TIEDOKSI

PÄÄESIKUNNAN HENKILÖSTÖOSASTON LAUSUNTO KOSKIEN JOUNI LUUKKAISEN KANTELUA USKONNONVAPAudesta

Lausuntonaan eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen selvitys- ja lausuntopyyntöön (16.10.2009 Dnro 3155/4/09) pääesikunnan henkilöstöosasto toteaa seuraavaa:

Kirkollinen työ ja uskonnonvapaus

Nykyinen uskonnonvapauslaki tuli voimaan 1.8.2003. Uskonnonvapaus on perustuslain mukainen perusoikeus. Siihen kuuluu oikeus tunnustaa ja harjoittaa uskontoa, oikeus ilmaista vakaumus sekä oikeus kuulua tai olla kuulumatta uskonnolliseen yhdyskuntaan. Uskonnonvapauslain taustalla on ajatus positiivisesta uskonnonvapaudesta. Siinä uskonto ymmärretään paitsi yksilön valinnaksi myös yhteisön perinteen osaksi. Valtion tehtävänä on turvata uskonnonvapaus ja luoda edellytykset sen toteutumiselle.

Joukko-osaston komentajalla on vastuu huolehtia joukon henkisestä hyvinvoinnista. Puolustusvoimien kirkollinen työ tukee tässä komentajaa sekä pyrkii tukemaan kaikkia puolustusvoimissa palvelevia hengellisissä, eettisissä ja elämäkatsomuksellisissa asioissa.

Kirkollisen työn toteuttamisessa otetaan huomioon uskonnonvapautteen sisältyvät oikeudet ja vapaudet. Se korostaa oikeudenmukaisuutta, yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoisuutta sekä pyrkii tukemaan kaikkia puolustusvoimissa palvelevia uskontokunnasta tai vakaumuksesta riippumatta.

Jokaisella on uskonnon ja omantunnon vapaus sekä jokaiselle turvataan oman uskonnon harjoittamisen oikeus. Ketään ei aseteta uskonnollisen tai muun vakaumuksen takia eriarvoiseen asemaan.

Kirkolliset tilaisuudet ja oppitunnit ovat palvelusta evankelis-luterilaiseen ja ortodoksiseen kirkkoon kuuluville varusmiehille. Kirkollisiin tilaisuuksiin ja hartauksiin voivat osallistua kaikki varusmiehet uskontokunnasta riippumatta. Palvelukseen kuuluvat kirkolliset tilaisuudet on merkittävä viikko- ja päiväohjelmiin. Jos varusmies vakaumuksensa vuoksi tai omatunnonsyistä ei osallistu kirkollisiin tilaisuuksiin, on perusyksikön päällikkö velvollinen järjestämään hänelle ohjattua elämäkatsomustiedon tai etiikan opiskelua. Kaikki varusmiehet osallistuvat sille oppitunnille, jolla sotilaspappi selvittää kirkolliseen opetukseen ja kirkollisiin tilaisuuksiin osallistumisen periaatteet, sotilaspapin osuuden varuskunnan henkilöstötuen kokonaisuudessa sekä sen, miten hänet tavoittaa henkilökohtaisen avun saamiseksi.

Joukko-osastoissa pidettävät tilaisuudet toteutetaan Yleisen palvelusohjesäännön ja hallinnollisten määräysten mukaisesti.

Pätevyys elämäkatsomustiedon opettamiseen

Perusopetuslain (628/1998) 13 §:n mukaan päteväenä elämäkatsomustiedon opettajana voi toimia opettaja uskontokunnasta riippumatta.

Elämäkatsomustiedon opetus ei ole sitoutunut mihinkään katsomukseen. Sitoutumattomuus ei kuitenkaan merkitse, ettei opettajalla saisi olla asioista mielipiteitä.

Opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetussa asetuksessa (986/1998, muutos 693/2003) säädetään uskontoa opettavan henkilön aineenhallintavaatimuksista siten, että opettajalta vaaditaan korkeakouluopinnot opetettavassa uskonnossa (evankelis-luterilainen ja ortodoksinen uskonto) sekä muiden uskontojen kohdalla asianomaisessa uskonnossa suoritettut

korkeakouluopinnot tai muulla tavoin hankitut riittävät tiedot ja asianomaisen uskonnon tuntemus.

Sotilaspapit ovat ylempään korkeakoulututkinnon suorittaneita ja tuntevat hyvin puolustusvoimien organisaation. Kirkollisen alan henkilöstön koulutus ja ammattitaito antavat hyvän lähtökohdan elämäkatsomustiedon ja kaatuneiden huollon opettamiseen sekä henkisen tuen antamiseen erityisesti elämän ja kuoleman kysymyksissä.

Kirkkoon kuulumattoman hautaan siunaaminen

Kirkkoon kuulumattoman hautaan siunaamista säätelee kirkkojärjestyksen 2 luvun 23§.

Valtioneuvoston oikeuskansleri (Oka) ja eduskunnan apulaisoikeusasiamies (EAOA) ovat kiinnittäneet huomiota (11.3.2004 ja 24.5.2006) kirkkojärjestyksen 2 luvun 23 §:n tulkintaan.

Kirkkojärjestyksen 2 luvun 23 §:n lähtökohtana on, että kirkkoon kuulumatonkin voidaan siunata hautaan. Kaikkiin tapauksiin yleisesti ulottuvaa ennakkollista suhtautumistapaa kieltäytyä siunaamasta hautaan kirkkoon kuulumatonta ei siten voida pitää säännöksen tarkoituksen mukaisena. Säännös on rakennettu niin, että ensin suoritetaan tapauskohtainen harkinta ja näytön arviointi hautaan siunaamisen edellytyksistä pitäen ohjenuorana säännöksen loppuosassa mainittuja seikkoja, ja vasta sitten päätetään kussakin tapauksessa erikseen siunaamiseen ryhtymisestä tai ryhtymättä jättämisestä esiintulleiden asianhaarojen pohjalta. (Oka 43/1/04).

Valtioneuvoston oikeuskansleri toteaa, että kirkkoon kuulumattoman vainajan kirkollinen hautaaminen ei ole ristiriidassa hautaustoimilain tai rikoslain kanssa. Hän myös toteaa, että vainaja ei ole perusoikeuksien subjekti, jolla olisi perustuslain 11 §:n takaama uskonnon ja omantunnon vapaus, vaan että ”hänen ruumiinsa saattaa joutua uskonnollisen toimituksen kohteeksi”. Näin ollen kirkollinen hautaan siunaaminen ei riko perustuslain 11 §:ää vastaan.

Piispainkokous on KL 21 luvun 2 §:n nojalla antanut 9.9.2009 menettelytapaohjeen:

”Kirkkoon kuulumaton henkilö voidaan siunata hautaan, jos omaiset tai muut vainajan hautauksesta huolehtivat henkilöt sitä pyytävät. Siunausta ei kuitenkaan toimiteta, jos vainaja on selvästi ilmaissut tahtovansa toisin tai jos pappi sielunhoidollisessa keskustelussa tai muulla tavoin saamansa käsityksen nojalla katsoo, ettei kirkolliseen hautaan siunaamiseen ole riittäviä perusteita.”

Pelkästään se, että vainaja ei kuulu kirkkoon, ei osoita, että hautaan siunaaminen olisi hänen tahtonsa vastaista. Koska säännöksen mukaan kirkkoon kuulumaton voidaan siunata hautaan, ei pappi voi tehdä kaikkia kirkkoon kuulumattomia koskevaa ennakkollista päätöstä olla siunaamatta. Papin tulee keskustella kirkkoon kuulumattoman hautaan siunaamista pyytävien kanssa ja arvioida tilanteet tapauskohtaisesti.

Siunaavan papin on varmistettava kirkkoherralta, että siunauspäätöstä tehtäessä noudatetaan kirkkojärjestystä ja seurakunnan yhteisiä periaatteita.

Puolustusvoimien kirkollista työtä koskevassa lainsäädännössä ja puolustusvoimien omassa hallinnollisessa ohjeistuksessa ei ole havaittu ongelmia Jouni Luukkaisen kanteluun liittyvissä asiakokonaisuuksissa.